

Türkiye’de Çocuk Haklarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Cinsiyete Etkisi Var mıdır? Bir Meta Analiz Çalışması

Esat YILDIRIM, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, esatyildirim@kilis.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-2292-4277

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş : 28.02.2024 Kabul: 26.04.2024 Makale türü: Araştırma makalesi	<p>Çocuk haklarına yönelik yapılan araştırma çalışmalarının sayısının her geçen gün hızla arttığı gözlenmiştir. Bu çalışmada, cinsiyet değişkeninin çocuk haklarına ilişkin öğretmen tutumlarına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada amaca uygun olarak belirlenen meta-analiz yöntemi kullanılmış olup, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Arama sistemi (YÖK Ulusal Tez Merkezi) veri tabanlarında yer alan lisansüstü tezler araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Çalışma kapsamında önceden belirlenen ölçütler dikkate alınarak veri tabanlarında gerçekleştirilen taramalar sonucunda dokuz çalışma seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın örneklemi, 1690’ı kadın ve 974’ü erkek olmak üzere 2.664 öğretmenden meydana gelmektedir. Araştırma sonucunda, rastgele etkiler modeline göre öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının etki büyüklüğünün önemsiz seviyede olduğu ($d=0,151$) ve kadın öğretmenlerin lehine olduğu görülmüştür. İleriki çalışmalarda çeşitli nitel araştırmalar yürütülerek bu sonuç detaylı bir şekilde irdelenebilir ve nedenleri ortaya çıkarılabilir. Daha fazla çalışmaya ulaşmak adına öğretmenlerle yapılan çalışmalarla birlikte öğretmen adayları ile yapılan çalışmaların da araştırmaya dahil edildiği daha kapsamlı meta analiz çalışmaları yapılabilir.</p> <p>Anahtar kelimeler: Çocuk hakları, öğretmen, tutum, meta analiz</p>
Atıf	Yıldırım, E. (2024). Türkiye’de Çocuk Haklarına Yönelik Öğretmen Tutumlarının Cinsiyete Etkisi Var mıdır? Bir Meta Analiz Çalışması. <i>International Journal of Progressive Studies in Education</i> , 2(1), 57-70. https://doi.org/10.5281/zenodo.11077421

Do Teachers' Attitudes Towards Children's Rights in Türkiye Have an Effect on Gender? A Meta-Analysis Study

Esat YILDIRIM, Kilis 7 Aralık University, esatyildirim@kilis.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-2292-4277

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 28.02.2024 Accepted: 26.04.2024 Article type: Research article	<p>It has been observed that studies on children's rights have gained momentum in recent years. This study aims to investigate the effect of gender on teacher attitudes towards children's rights. The meta-analysis method was used in the study and the data source of the study was the postgraduate theses in the databases of the National Thesis Search System of the Council of Higher Education (YÖK National Thesis Center). As a result of the scans, nine studies selected according to certain criteria were included in the study. The sample of the study consisted of 2664 teachers, 1690 of whom were female and 974 of whom were male. As a result of the research, according to the random effects model, the effect size of teachers' attitudes towards children's rights was found to be insignificant in favor of female teachers. This result can be analyzed in detail by conducting qualitative research. To reach more studies, more comprehensive meta-analysis studies can be conducted in which the studies conducted with pre-service teachers are included in the research along with the studies conducted with teachers.</p> <p>Keywords: Children's rights, teacher, attitude, meta-analysis</p>

GİRİŞ

Çocuk hakları, insan hakları çatısı altında özel ve hassas bir hak kavramsallaştırması olarak doğan, insan hakları kavramının temel bir dayanağı olan bu kavram, çocukların her türlü kötü muameleden korunması amacıyla on sekiz yaşın altındaki çocuklar için temel hakların anayasal olarak tanınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu kavram çocukları çeşitli olumsuz etkilerden ve istismardan korumayı, onlara duygusal açıdan uygun ortamlarda sağlıklı büyüme ve gelişme fırsatları sunmayı ve sağlık, eğitim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamayı amaçlayan haklar bütünü olarak tanımlanabilir (Nelken, 1998). Çocuk hakları, çocukları zarar görmekten koruyan ve onların zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve ahlaki yönden bağımsız olarak gelişmelerine olanak sağlayan kurallar bütünüdür (Akyüz, 2013). Söz konusu haklar insan haklarından ayrı olmayıp, onların bir alt boyutunu oluşturmaktadır. Diğer taraftan çocuk hakları kavramı oldukça kapsamlı bir konudur ve farklı düzeylerde ele alınabilir. Makro düzeyde, çocuk hakları toplumsal, felsefi, ahlaki ve yasal boyutları içerir. Bu boyutlar, çocukların toplum içindeki konumunu, değerlerini ve haklarını anlamaya yardımcı olur. Toplumsal boyut, çocukların toplumdaki yerini ve sosyal haklarını, felsefi boyut ise çocukların kişisel değerlerini ve insan olarak haklarını vurgular. Ayrıca, çocuk hakları ahlaki boyutta, çocukların insan haklarına saygı duyulması gerektiğini ve onların korunması ve gelişmelerinin teşvik edilmesi gerektiğini belirtir. Yasal boyutta ise çocuk haklarının yasal çerçevesini oluşturur ve ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları koruyan yasaları içerir. Çocuk hakları mikro düzeyde düşünüldüğünde, nesnel hukukun çocuklar için tanıdığı tüm hak ve sorumlulukları ifade eder. Buda çocukların eğitim, sağlık, korunma, katılım ve diğer alanlardaki haklarını içerir.

Çocukların yüksek yararı esas alınarak hazırlanan hukuki bir metin olan "Çocuk Hakları Sözleşmesi" kapsamında çocukların çeşitli ihtiyaç ve istekleri belirlenmiştir. Dünyadaki her çocuğun yaşam standartlarını istenilen seviyeye ulaştırmayı hedefleyen bu sözleşme, 1989 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilmiş ve neredeyse tüm ülkelerde yürürlüğe girmiştir. Çocuk hakları, modern toplumun en değerli ve hassas konularından biridir. BM tarafından kabul edilen "Çocuk Hakları Sözleşmesi", çocukların yaşamlarını güvence altına almak ve onlara saygı göstermek için bir çerçeve sunar.

Her çocuk, yaş, cinsiyet, ırk, din veya sosyal durum fark etmeksizin eşit haklara sahiptir. Çocuk hakları, toplumun geleceği için hayati öneme sahiptir ve bu hakların korunması, herkesin sorumluluğudur. Çocuk hakları, çocukların doğumdan itibaren tüm insan haklarından eşit olarak yararlanma hakkını içerir. Bahse konu olan bu haklar arasında sağlık, yaşama, oyun ve eğlence, eğitim ve adil muamele hakkı gibi temel haklar yer almaktadır. Her çocuğun öncelikli olarak sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Sağlıklı bir yaşam, çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi için temel bir gerekliliktir. Eğitim ise çocuğun potansiyelini gerçekleştirmesi ve topluma katkı sağlaması temek hak ve özgürlüklerin bilinmesi ve korunması için önemlidir. Nitekim çocuk haklarının bilinmesi, korunması ve bu haklara saygı duyulması gibi konular eğitim aracılığıyla etkili bir şekilde öğretilmektedir (Turupcu ve Gültekin Akduman, 2015). Öğretmenlerin öğrencileri üzerindeki önemli

etkisi göz önünde bulundurulduğunda, çocuk haklarının öğrenilmesi, korunması ve kullanılmasında çok önemli bir role sahip oldukları söylenebilir. Eğitim ve öğretimin bel kemiğini oluşturan öğretmenlerin çocuk hakları ile ilgili bilgi sahibi olmaları, bu hakları benimsemeleri ve olumlu bir tutum içinde olmaları gerekmektedir. Çocuklara rol model olacak, uzun süreli iletişim ve etkileşim içinde bulunan ve zamanın büyük bir çoğunluğunu çocuklarla geçiren öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarına yönelik çalışmalar yapılması ise büyük bir önem taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de çocuk haklarına yönelik yapılan tez çalışmalarının eğilimlerini (Aydın, 2020; Dünder ve Hareket, 2017), eğitim alanında çocuk hakları ile ilgili yapılan tez çalışmalarını (Dağlı, 2022a), nitel araştırma yönteminde tasarlanmış tezleri (Kadan, 2019), çocuk hakları ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri meta sentez yoluyla (Solak, 2023) ve çocuk haklarına ilişkin öğretmen adaylarının tutumlarını cinsiyete göre inceleyen bir meta analiz çalışmasına (Dağlı, 2022b) rastlanmıştır. Bununla birlikte, literatürde öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını inceleyen çok sayıda çalışma olduğu, ancak “öğretmenler” üzerine yapılmış bir meta-analiz çalışmasına rastlanmadığı görülmüştür. Bu bağlamda, bu araştırma Türkiye’de öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyete göre incelendiği çalışmalardan elde edilen bulguları birleştirmeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda “Cinsiyetin öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarına etkisi nedir? sorusuna cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın yöntemi, meta-analizdir. Meta-analiz, belirli bir alandaki/konudaki farklı araştırmaların birbirinden bağımsız olarak nicel bulguları birleştirmeyi sağlayan sentezleme ve yorumlama amacıyla kullanılan istatistiksel yöntemdir (Card, 2012; Ellis, 2012). Gerçekleştirilen bu çalışmada ise Türkiye’de, çocuk haklarına yönelik tutumun cinsiyet değişkenine göre farklılaşp/farklılaşmadığı incelenmiştir.

Alan Tarama ve Dahil Edilme Ölçütleri

Türkiye’de eğitim alanında çocuk haklarını konu edinen “YÖK Ulusal Tez Merkezinde” yer alan lisansüstü tezler, bu çalışmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Öncelikle taramada, Türkiye’de eğitim alanında gerçekleştirilmiş çocuk haklarını konu edinen çalışmalara ulaşmak için “çocuk hakları” anahtar kavramları Türkçe ve İngilizce olarak “YÖK Ulusal Tez Merkezi” veri tabanına girilerek taramalar yapılmıştır. Taramalar 20 Ocak 2024 tarihinde tamamlanmıştır. Taramalar sonucunda toplam 172 çalışmaya ulaşılmıştır. Meta analize dahil edilen çalışmaların tespiti için araştırmacı tarafından belirlenmiş dahil edilme ölçütleri dikkate alınmıştır. Bu çalışmada belirlenen dahil edilme ölçütleri şu şekildedir;

- Çalışmaların 1998- 2024 yılları arasında yapılmış olması,
- Çalışmaların tez olarak yapılmış olması,
- Çalışmaların eğitim alanında yapılmış olması,
- Çalışmaların öğretmenlerle yapılmış olması,

- Çalışmalarda çocuk haklarına yönelik tutumun cinsiyet değişkenine göre incelenmiş olması,
- Çalışmalarda çocuk hakları tutum puanların cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmış olması,
- Çalışmaların, etki büyüklüğünün hesaplanabilmesi için gerekli olan istatistikî bilgileri içermesi (aritmetik ortalama, standart sapma, t değeri, p değeri, örneklem sayısı),

Literatür taraması sonucunda elde edilen araştırmalar değerlendirildiğinde ve daha önce belirlenen dahil edilme kriterlerine uygun olan dokuz araştırmanın meta-analize dahil edilmesine karar verilmiştir. Söz konusu çalışmaların meta-analiz araştırmasına dâhil edilme sürecine yönelik akış diyagramı Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Akış diyagramı

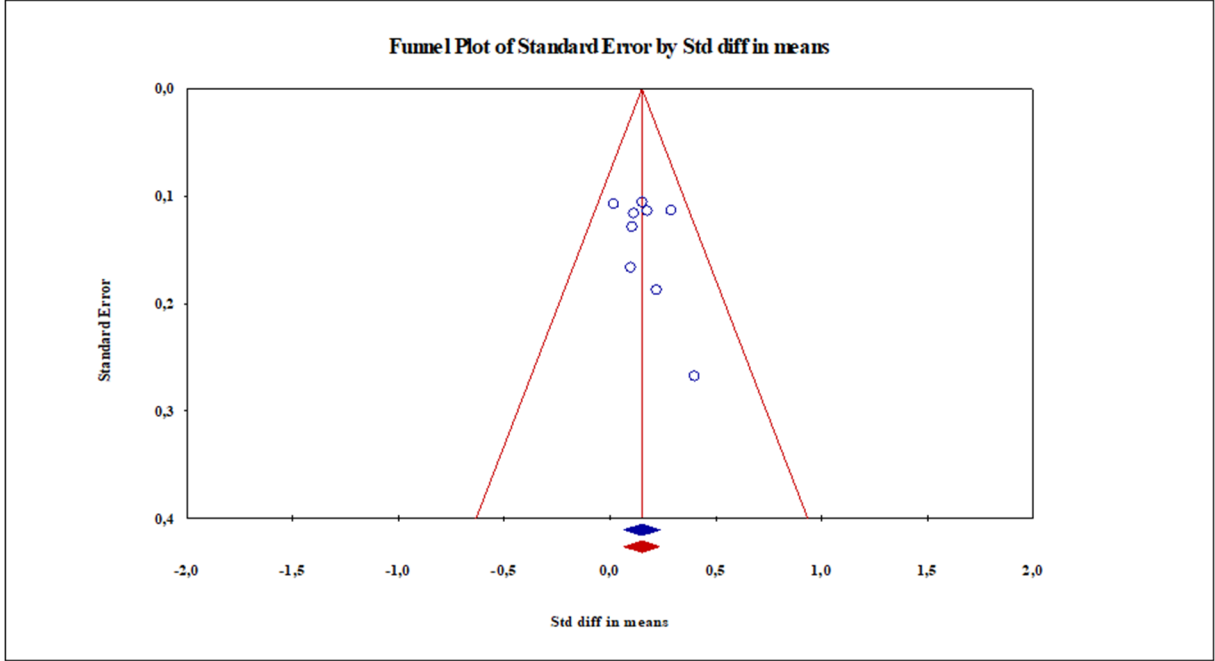
Verilerin Kodlanması ve Analiz Süreci

Öncelikle araştırmacı tarafından Microsoft Office Excel programı kullanılarak çalışmalarla ilgili bilgilerin yer aldığı bir kodlama formu oluşturulmuştur. Bu kodlama formunda araştırmaya dahil edilen çalışmaları içeren bilgiler yazar adı, yayın yılı, çalışmanın yapıldığı bölge, çalışılan grup, ortalama, standart sapma, t değeri, p değeri şeklinde kategorilendirilerek kodlanmıştır. Çalışmada yer alan veriler, “CMA 2.0 (Comprehensive Meta-Analysis 2.0)” paket programına girilerek analiz edilmiştir. Çalışmanın etki büyüklüğü hesaplamasında Cohen d olarak bilinen “Standardize Ortalamalar Farkı” kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada sosyal bilimlerde yapılan meta analiz çalışmaları için önerilen rastgele etkiler modeli tercih edilmiştir (Cumming, 2012). Araştırmada Q ve I² analizi ile etki büyüklüklerinin heterojenliği tespit edilmiştir. Bu çalışmada kodlayıcılar arası güvenilirlik birbirinden bağımsız iki kodlayıcı ile gerçekleştirilmiş olup “Cohen Kappa güvenilirlik analizi” 0.93 bulunmuştur.

Bu oran mükemmel düzeyde bir uyuşmanın göstergesidir. Ayrıca bu araştırmada kadın öğretmenler deney grubu, erkek öğretmenler ise kontrol grubu olarak programa girilmiştir. Çocuk hakları tutum puanlarının cinsiyete göre incelenmesinde elde edilecek etki büyüklüğünün pozitif olması kadın öğretmenler lehine bir sonucun, negatif olması erkek öğretmenler lehine bir sonuca işaret etmektedir. Etki büyüklüklerinin yorumlaması sırasında ise Thalheimer ve Cook'un (2002) “ $-.15 \leq d < .15$ önemsiz düzeyde; $.15 \leq d < .40$ küçük düzeyde; $.40 \leq d < .75$ orta düzeyde; $.75 \leq d < 1.10$ geniş düzeyde; $1.10 \leq d < 1.45$ çok geniş düzeyde; $1.45 \leq d$ muazzam düzeyde” sınıflandırması dikkate alınmıştır.

Yayın Yanlılığı

Meta-analiz çalışmalarının güvenilirliği açısından önemli bir sorundur. (Van Aert vd.,2019). Alan yazında meta-analiz çalışmalarındaki potansiyel yayın yanlılığını tanımlamak ve düzeltmek için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu çalışmanın yayın yanlılığı incelemesinde Huni Grafiği, Duval ve Orwin Güvenli N Sayısı yönteminden yararlanılmıştır. Meta-analiz sürecine dahil edilmiş 9 çalışmanın huni grafiği Şekil 2'de gösterildiği gibidir.

Şekil 2. Huni grafiği

Şekil 2'de gösterilen huni grafiğine bakıldığında, araştırma sürecine dahil edilen çalışmaların etki büyüklüklerinin grafiğin üst kısmında kümелendiği ve genel etki büyüklüğünün de her iki tarafa simetrik bir şekilde dağıldığı söylenebilir. İlgili bu bulgu, yayın yanlılığının olmadığı bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Aşağıdaki Şekil 3'te Orwin Güvenli N testine ilişkin veriler sunulmuştur.

Orwin's fail-safe N

Std diff in means in observed studies	0,15081
Criterion for a 'trivial' std diff in means	0,01000
Mean std diff in means in missing studies	0,00000
Number missing studies needed to bring std diff in means under 0,01	127,00000

Edit

Orwin's fail-safe N

Std diff in means in observed studies	0,15081
Criterion for a 'trivial' std diff in means	0,05000
Mean std diff in means in missing studies	0,00000
Number missing studies needed to bring std diff in means under 0,05	19,00000

Edit

Şekil 3. Orwin güvenli N testi

Şekil 3'te görüldüğü gibi, Cohen's d'nin 'önemsiz' olması için 0.01 değeri kriter olarak alınmıştır. Böyle bir durumda, meta-analizin 'önemsiz' olabilmesi için sürece dâhil edilmesi gereken araştırma sayısı 127 olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Cohen's d'nin 'önemsiz' olması için 0,05 değeri ölçüt olarak alındığında, meta-analizin 'önemsiz' olması için sürece dahil edilmesi gereken çalışma sayısı 19 olarak bulunmuştur. Ulaşılan bu değer meta-analize dahil edilen çalışma sayısının (9) yeterli olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Araştırmaya kapsamında sürece dâhil edilen çalışmalara yönelik betimsel istatistikler aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada yer alan çalışmalar

Çalışma	Kadın	Erkek	Toplam	Bölüm	Bölge
Karyağdı, 2023	78	67	145	Sınıf	Karadeniz
Bayhan, 2023	36	138	174	Sosyal bilgiler	Doğu Anadolu
Kartal, 2022	288	106	394	Sınıf	Ege
Kumru, 2022	215	15	230	Okulöncesi	Marmara

Korkmazer, 2021	203	151	354	Sınıf	Karadeniz
Doğdaş, 2021	246	80	326	Okulöncesi	İç Anadolu
Erdoğan, 2018	171	145	316	Sınıf	Akdeniz
Dönmez, 2015	300	128	428	Sınıf	İç Anadolu
Peker, 2012	153	144	297	Sınıf	Ege
Toplam	1690	974			

Tablo 1'de yer alan araştırmaların cinsiyet bazında örneklem sayıları değerlendirildiğinde kadın katılımcı sayısı 1690, erkek katılımcı sayısı ise 974'tür. Bu çalışmaların 6'sı sınıf öğretmeni, 2'si okulöncesi öğretmeni, 1'i sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapan öğretmenleri içermektedir. Çalışmaların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde 2'şer çalışmanın İç Anadolu, Karadeniz, Ege bölgelerinde 1'er çalışmanın ise Akdeniz, Marmara ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapıldığı görülmektedir.

Çocuk Hakları Tutum Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Yönelik Etki Büyüklüğü Testinin Birleştirilmemiş Bulguları

Şekil 4'te, Çocuk Hakları Tutum Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Yönelik etki büyüklükleri, varyans, standart hata, Z değeri ve %95'lik güvenilirlik aralığına göre alt ve üst sınırları şeklinde gösterilmiştir.

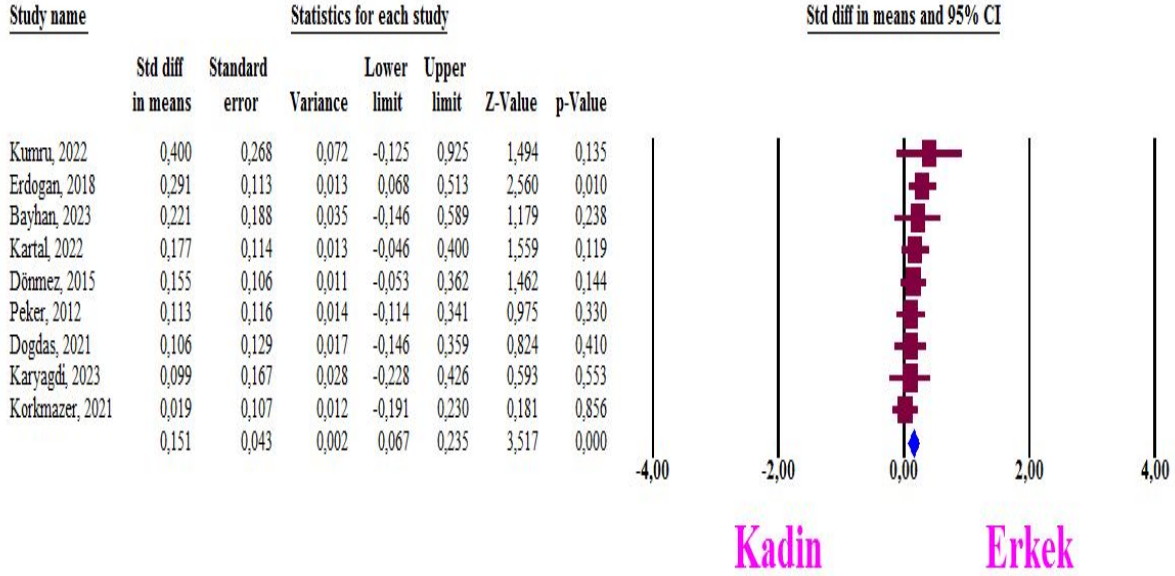
Study name	Statistics for each study						
	Std diff in means	Standard error	Variance	Lower limit	Upper limit	Z-Value	p-Value
Kumru, 2022	0,400	0,268	0,072	-0,125	0,925	1,494	0,135
Erdoğan, 2018	0,291	0,113	0,013	0,068	0,513	2,560	0,010
Bayhan, 2023	0,221	0,188	0,035	-0,146	0,589	1,179	0,238
Kartal, 2022	0,177	0,114	0,013	-0,046	0,400	1,559	0,119
Dönmez, 2015	0,155	0,106	0,011	-0,053	0,362	1,462	0,144
Peker, 2012	0,113	0,116	0,014	-0,114	0,341	0,975	0,330
Doğdaş, 2021	0,106	0,129	0,017	-0,146	0,359	0,824	0,410
Karyağdı, 2023	0,099	0,167	0,028	-0,228	0,426	0,593	0,553
Korkmazer, 2021	0,019	0,107	0,012	-0,191	0,230	0,181	0,856

Şekil 4. Cinsiyete göre standardize edilmiş etki büyüklükleri

Şekil 4 incelendiğinde, 9 çalışmada cinsiyete göre standardize edilmiş etki büyüklüklerinin 0,400 ile 0,019 arasında olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmaların standardize edilmiş etki büyüklükleri kadın öğretmenler lehinedir. Bir araştırmada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık varken ($p=0.01$; $p<.05$); sekiz çalışma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Cinsiyete İlişkin Veri İçeren Çalışmaların Orman Grafiği

Cinsiyete ilişkin orman grafiği Şekil 5’te sunulmuştur.

Şekil 5. Cinsiyete ilişkin orman grafiği

Şekil 5’teki rastgele etkiler modeli sonucun istatistiksel olarak anlamlı ($d=0,15$; $[0,23 \ 0,06]$; $p=0,00$) ancak Thalheimer ve Cook’a (2002) göre önemsiz düzeyde kadınlar lehine bir fark gözlenmektedir.

Rastgele Etkiler Modeline Göre Cinsiyete İlişkin Etki Büyüklüğüne Yönelik Bulgular

Rastgele Etkiler Modeline göre etki büyüklüğü Tablo 2 ‘de gösterilmiştir.

Tablo 2. Rastgele etkiler modeline göre etki büyüklüğü

Model	N	d	Z	S.h	%95		sd	Q	p	I ²
					Alt	Üst				
REM	9	0,151	3,517	0,043	0,067	0,235	8	4,393	0,00	87,3

Mevcut araştırmada Rastgele etkiler modeline göre hesaplanan etki büyüklüğü, %95 güven aralığı ve 0.043 standart hata (0,06 alt sınır ve 0.23 üst sınır) ile 0,151 olarak belirlenmiştir. Thalheimer ve Cook’a (2002) göre önemsiz düzeyde kadın öğretmenler lehine etki büyüklüğünü işaret etmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada meta-analiz yönteminden yararlanılarak çocuk haklarına yönelik tutumun cinsiyet üzerindeki etki büyüklüğü ölçülmek amaçlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen 9 çalışmanın etki büyüklükleri hesaplanmış ve meta analiz metoduyla birleştirilmiştir. Bu araştırmada meta analize kadın katılımcı verileri deney grubuna, erkek katılımcı verileri kontrol grubuna girilerek veriler analiz edilmiştir. Kadın katılımcı verilerine ait örneklem sayısı 1690, erkek katılımcı verilerine ait örneklem sayısı 974 olmak üzere toplamda örneklem sayısı 2664 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada verilerin

analizinde Cohen's d katsayısı kullanılmıştır. Yapılan incelemelerde 1 araştırmada (Erdoğan, 2018) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık varken ($p=0.01$; $p<.05$); 8 araştırmada istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$). Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda yayın yanlılığı olup/olmadığını tespit etmek için Huni Grafiği, Orwin Güvenli N test yöntemlerinden yararlanılmıştır. Yararlanılan her iki yöntemde de yayın yanlılığının olmadığına dair bulgular gözlenmiştir. Araştırmada etki büyüklüğü rastgele etkiler modeline göre analiz edilmiştir. Rastgele etkiler modeline göre etki büyüklüğü "0,151" olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada hesaplanan "0,151" olan etki büyüklüğünün Thalheimer ve Cook'a (2002) göre önemsiz düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Meta analize dahil edilen 9 çalışmanın tamamı kadın katılımcılar lehine sonuçlanmıştır. Buna göre çocuk haklarına yönelik kadın katılımcı tutum puanları, erkek katılımcı tutum puanları arasında; kadınlar lehine anlamlı etki büyüklüğü bulunmuştur.

Türkiye'de eğitim alanında çocuk hakları tutum puanlarının öğretmenlerin cinsiyetine göre değişip değişmediğini inceleyen bir meta-analiz çalışması olmamakla birlikte ilgili literatürde öğretmen adayları ile yapılan bir meta analiz çalışmasına rastlanılmıştır. Dağlı (2022)'nin öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği meta analiz çalışmasında çocuk haklarına ilişkin tutumların kadın öğretmen adayları lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun yapılan araştırmamızın sonucu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Yapılan çalışmamızda çocuk haklarına yönelik kadın öğretmenlerin tutum puanları, erkek öğretmenlerin tutum puanları arasında; kadın öğretmenler lehine bir sonucun çıktığı söylenebilir. Bununla birlikte araştırmaya dahil edilen çalışmalar dışında ilgili literatürde bu araştırmanın sonucunu destekleyen bireysel çalışmalar da bulunmaktadır (Ezer ve Ulukaya Öteleş, 2020; Hareket ve Altıok, 2020; Lelebici ve Çeliköz, 2016; Pilatin ve Ahmetoğlu, 2020; Yaşar-Ekici, 2014). Öte yandan bu araştırma sonucunun aksine, çocuk haklarına ilişkin tutumlarının erkek öğretmen adayları lehine ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Pilatin, 2019). Bu açıdan bakıldığında, cinsiyetin öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin araştırma sonuçlarını farklı kıldığı söylenebilir. Bu farklılık, büyüdükleri aile ortamından, aldıkları eğitimden, iletişim ve etkileşime girdikleri sosyal çevreden, kültürel özelliklerden ve kişisel özelliklerden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ancak ilgili literatür incelendiğinde, yapılan bireysel çalışmaların sonuçlarının büyük çoğunluğunun kadın öğretmen adaylarının lehine olduğu görülmekte ve bu da bu meta-analiz araştırmasının sonuçlarını desteklemektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın belli sınırlılıkları da söz konusudur. Bu araştırmanın sınırlılıklarından biri çalışmanın sadece Türkiye'de yapılmış çalışmaları kapsıyor olmasıdır. Bu nedenle, aynı olgunun farklı ülke ve bağlamlarda ele alındığı çalışmaları içeren başka bir meta-analiz çalışmasının yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Yürütülen bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise etki büyüklüklerindeki moderatör analizinin yapılmamış olmasıdır. Bunun nedeni yeterli sayıda kategorik grupların olmayışıdır. İleride yapılacak daha kapsamlı meta analiz çalışmalarında moderatör analizlerin yapılmasının daha sağlıklı

sonuçlar ortaya koyacağı söz konusudur. Yapılan çalışmada ocuk haklarına yönelik kadın öğretmenlerin tutum puanları, erkek öğretmenlerin tutum puanları arasında; kadın öğretmenler lehine bir sonuç ortaya çıkmış, bu sonuç göz önüne alındığında bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olan etmenler nitel araştırmalarla daha detaylı irdelenebilir. Araştırmada yıl kriteri olmamasına rağmen dahil edilme kriterlerini karşılayan ve öğretmenlerle yapılan çalışmaların ilkinin 2015 yılında yapılmış olmasından kaynaklı, çalışmanın 2015-2023 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalardan oluştuğu söylenebilir. İleride yapılacak meta analiz çalışmalarında daha fazla çalışmaya ulaşmak adına öğretmenlerle yapılan çalışmalarla birlikte ğretmen adayları ile yapılan çalışmalarında araştırmaya dahil edilmesi ile daha kapsamlı meta analiz çalışmaları yapılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarın bu makaleye katkı oranı, %100'dür.

ıkar atışması Beyanı

Makalenin bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar atışması yoktur.

Etik Onay

Bu araştırma etik onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

Meta analize dahil edilen çalışmalar “()” ile gösterilmiştir.*

Akyüz, E. (2013). *ocuk hukuku, ocuk haklarının korunması*. Pegem Akademi.

Aydın, A. (2020). Türkiye’de 1998 ve 2020 yılları arasında ocuk haklarına yönelik yapılan tez çalışmalarının incelenmesi. *ocuk Hakları ve Eğitimi Dergisi*, 1(1), 54-67.

*Bayhan, N. (2023). *Sosyal Bilgiler ğretmenlerinin ocuk Haklarına İlişkin Tutumları ile Kùltürlerarası Duyarlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Card, N. A. (2012). *Applied meta-analysis for social science research*. New York: Guilford Publications.

Dağlı, S. K. (2022a). Türkiye’de eğitim alanında ocuk hakları ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 3(1), 22-34.

Dağlı, S. K. (2022b). Öğretmen adaylarının ocuk haklarına ilişkin tutumlarının cinsiyete göre incelenmesi: Bir meta-analiz alışması. *Bilimsel Eğitim Araştırmaları*, 6(2), 214-238.

- *Doğdaş, M. (2021). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları ile Sınıf Yönetimi Profilleri ve Mesleki Benlik Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Yozgat Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- *Dönmez, T. (2015). *İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Profilleri ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dündar, H. ve Hareket, E. (2017). Türkiye’de çocuk hakları bağlamında yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 77-94.
- Ellis, P.D. (2012). *The essential guide to effect sizes (5th edition)*. Cambridge University Press.
- *Erdoğan, B. (2018). *Sınıf Öğretmenlerinin Kültürlerarası Duyarlılıkları ve Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ezer, F. ve Ulukaya Öteleş, Ü. (2020). Çocuk haklarına yönelik tutumun belirlenmesi: Nicel bir araştırma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 48-58. doi:10.14582/DUZGEF.2020.139.
- Hareket, E. ve Altıok, S. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının kültürlerarası duyarlılık düzeyi bağlamında incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 689-698. doi:10.18506/anemon.617289.
- Kadan, G. (2019). Examining the postgraduate thesis conducted in a qualitative research design concerning children’s rights. *Eurasian Journal of Health Sciences*, 2(2), 88-98.
- *Kartal, B. (2022). *Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- *Karyağdı, D. (2023). *Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Hakları Görüşleri İle Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları: Karma Yöntem Araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- *Korkmazer, İ. (2021). *Sınıf Öğretmenlerinin Duyusal Zeka Düzeyleri İle Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- *Kumru, M. (2022). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demokratik Kararlılıkları ile Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

- Leblebici, H., Çeliköz, N. (2016). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 3(1)*, 307-318.
- Nelken, D. (1998). *Afterword: choosing rights for children*. A. Douglas, L. Sebba (Ed.), Programme on international rights of the child series (s. 315-335). Aldershot, Brookfield.
- *Peker, R. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları ile Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi (Manisa İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Pilatin, G. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Pilatin, G., & Ahmetoğlu, E. (2020). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty, 39* (3 100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı), 117-136.
- Solak, Z. (2023). *Türkiye'de çocuk hakları üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin meta-sentez yoluyla analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Thalheimer, W., & Cook, S. (2002). How to calculate effect sizes from published research articles: A simplified methodology. http://worklearning.com/effect_sizes.htm sitesinden alınmıştır.
- Turupcu Doğan, A. ve Gültekin Akduman, G. (2015). Okul öncesi eğitim ve çocuk hakları. G. U. Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 235-252). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Van Aert, R. C., Wicherts, J. M., & Van Assen, M. A. (2019). Publication bias examined in meta-analyses from psychology and medicine: A meta-meta-analysis. *PloS one, 14(4)*, e0215052.
- Yaşar-Ekici, F. (2014). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(8)*, 66-77.

EXTENDED ABSTRACT

Children's rights emerged as a specialized conceptualization within the framework of human rights, aiming to protect individuals under the age of eighteen from all forms of mistreatment. This concept entails the constitutional recognition of fundamental rights for children, ensuring their protection from various forms of harm, provision of opportunities for healthy growth and development in emotionally conducive environments, and fulfillment of basic needs such as health, education, and shelter. Children's rights are considered an integral subset of human rights, encompassing social, philosophical, moral, and legal dimensions. The social dimension emphasizes children's societal roles and their entitlement to social rights, while the philosophical dimension underscores their personal values and entitlements as

human beings. Moreover, the moral dimension asserts the necessity of respecting children's human rights and fostering their protection and development, while the legal dimension establishes the legal framework for children's rights, encompassing national and international laws aimed at safeguarding children. At the micro level, children's rights encompass all rights and responsibilities recognized by objective law, including but not limited to education, health, protection, participation, and other domains. Thus, children's rights constitute a comprehensive framework aimed at protecting children from harm and enabling their holistic development, both at individual and societal levels. A healthy life is a basic requirement for a child's physical, mental and emotional development. Education, on the other hand, is important for the child to realize his/her potential and contribute to society, and for the fundamental rights and freedoms to be known and protected. As a matter of fact, issues such as knowing, protecting and respecting children's rights are effectively taught through education (Turupcu & Gültekin Akduman, 2015). Considering the power of teachers to directly affect and influence children, it can be said that they have a critical role in children's learning, protection and use of their rights. Teachers, who form the backbone of education and training, should be knowledgeable about children's rights, adopt these rights and have a positive attitude. It is of great importance to conduct studies on the attitudes towards children's rights of teachers who will be role models for children, who are in long-term communication and interaction and who spend most of their time with children. In the literature, it has been seen that there are many studies investigating pre-service teachers' attitudes towards children's rights, but there is no meta-analysis study on "teachers" on the subject.

In this context, this study aimed to combine and analyze the findings obtained from the studies in Türkiye in which teachers' attitudes towards children's rights were examined according to gender. In line with this purpose, an answer to the question "What is the effect of gender on teachers' attitudes towards children's rights?" was sought. In this study, the meta-analysis method was used. Postgraduate theses in the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK) on children's rights in the field of education in Türkiye constitute the data source of this study. When the inclusion criteria were taken into consideration, 9 studies were found to be appropriate for inclusion in the meta-analysis. According to the random effects model, the result is statistically significant ($d=0.15$; $[0.23\ 0.06]$; $p=0.00$), but according to Thalheimer and Cook (2002), there is an insignificant difference in favour of women. The study initially involved creating a coding form using Microsoft Office Excel to categorize information related to the included studies, including author names, publication years, study regions, studied groups, averages, standard deviations, t-values, and p-values. Data from the studies were then analyzed using the Comprehensive Meta-Analysis 2.0 (CMA 2.0) software package, employing the Standardized Mean Difference, known as Cohen's d, to calculate effect sizes. Additionally, the random effects model, recommended for meta-analyses in social sciences, was used to account for heterogeneity in effect sizes, as determined by Q and I² analyses. Inter-rater reliability among coders was established through Cohen's Kappa analysis, yielding a coefficient of 0.93, indicating excellent agreement. Furthermore, in this study, female teachers were designated as the experimental group, while male

teachers served as the control group. The examination of attitude scores towards children's rights by gender aimed to determine whether the effect size would favor female or male teachers, with a positive effect size indicating a favorable outcome for female teachers and a negative effect size favoring male teachers. In this study, the Funnel Plot, Duval and Orwin Safe N Number method were used to examine the publication bias and as a result of the test results, it was determined that there was no publication bias. All 9 studies included in the meta-analysis resulted in favour of female teachers. Accordingly, a significant effect size was found between female teachers' attitude scores towards children's rights and male teachers' attitude scores in favour of female teachers. This study also has certain limitations. One of the limitations of this study is that it only covers studies conducted in Türkiye. Therefore, it can be stated that it is important to conduct another meta-analysis study that includes studies that address the same phenomenon in different countries and contexts. Another limitation of the current study is that although the heterogeneity in the effect sizes was determined, moderator analysis was not conducted. It is possible that conducting moderator analyses in future more comprehensive meta-analysis studies will yield healthier results. In our study, there was a result in favour of female teachers between female teachers' attitude scores and male teachers' attitude scores towards children's rights; considering this result, the factors that are effective in the emergence of this result can be examined in more detail with qualitative research. Although there is no year criterion in the study, it can be said that the study consists of studies conducted between 2015 and 2023 due to the fact that the first of the studies that met the inclusion criteria and conducted with teachers was conducted in 2015. To broaden the scope and depth of future meta-analysis endeavors, it is recommended to augment the inclusivity by encompassing research conducted not only with in-service teachers but also with pre-service educators, thereby enriching the overall analysis.